

Učiteljski tovariš

Stanovsko politiško glasilo J. U. U. — sekcije za dravsko banovino v Ljubljani

Mesečna priloga »Prosveta«

Uredništvo in uprava: Ljubljana, Frančiškanska ulica 6/1. Rokopisov ne vračamo. Nefrankiranih pism ne sprejemamo. Izhaja vsak četrtek. Naročnina letno 60 Din za inozemstvo 80 Din. Člani sekcije J. U. U. plačajo list s članarino. Oglasi po ceniku in dogovoru, davek posebe. Polt. žek. rač. 11.153. Telefon 3112

Vsi člani na delo za skupne interese

V narodni skupščini je med proračunsko debato iznesel g. narodni poslanec Josip Stazič nastopno:

»Organizacija Jugoslovenskega učiteljskega združenja se nahaja v takih razmerah, da vre kakor pekel. Danes so v upravi te organizacije ljudje, za katere imam tu stvarne dokumente o njihovih moralnih kvalifikacijah, ki jih nečem iznašati samo zaradi kulturnega škandala. Temu vprašanju se mora posvetiti posebna pažnja, da pride že enkrat do miru v učiteljskih vrstah.«

O priliki razprave o šolstvu in prosveti v dravski banovini, je na zadnjem zasedanju banovinskega sveta član b. sveta g. Kühr iz Pucencev v Prekmurju obširno razpravljal o škodljivih posledicah, ker je Slovenija smatrala Prekmurje za kazensko kolonijo. S tem je Prekmurje večkrat dobilo manjvredne in premalo narodne učitelje. Navajal je celo zgled, ko učiteljica ni hotela govoriti na kraljev rojstni dan, češ da bi to storila lahko edino za Mussolinija, drugi je bil vohun, itd.

V proračunski seji ljubljanskega občinskega sveta je starosta Gasilske zveze občinski svetnik g. Turk predlagal, da se ukine dajatev stanarine učiteljstva.

V prvem primeru so se iznesli v naši zakonodajni zbornici tako težki očitki o moralni kvalifikaciji funkcionarjev naše organizacije, da bi bilo nujno zleteti takoj v skupščini pojasnil od strani narodnemu učiteljstvu naklonjenih poslancev. V drugem primeru se generalizira antidinastično in protidržavno mišljenje učiteljstva. V tretjem primeru se odreja učiteljstvu pravica do zakonito določenih službenih prejemkov. Kritika vodstva organizacije centrale učiteljstva v narodni skupščini — napad na dinastično in državotvorno miselnost učiteljstva v banovinskem svetu — osporavanje pravic zakonito določenih službenih prejemkov v ljubljanskem občinskem svetu — so drastični dogodilji zadnjih dni v naših najvidnejših, najbolj javnih, zakonodajnih, uredbodajnih in avtonomnih ustanovah države, banovine in občine. Izneseni so bili na račun učiteljstva narodnih šol težki očitki.

Kdo izmed učiteljstva, pa če je tudi neorganiziranec, more izreči, da se to njega ne tiče? Stanovsko in organizacijsko zavedno učiteljstvo se dobro zaveda težkih očitkov v vseh treh primerih. Mlačneže je zadel v živo vsaj drugi in tretji primer. Pristopnost za očetek samo tretjega primera, odrekanja naših zakonito določenih prejemkov, pa imamo tako malo tovarišev in tovarišic, kakor more biti le posameznik — izmeček, naveden od člana b. sv. Kührja.

Navedeni dogodki dajo misliti učiteljstvu. Saj je prizadet celo mlačni in indiferentni član našega stanu. Kako onemogočiti, ali ako to ni mogoče, vsaj takoj na mestu zavrniti neutemeljene napade in očitke na narodno učiteljstvo, odnosno na njega posamezne člane? Edina obramba je borbena aktivnost vsakega posameznega organiziranega člana našega stanu, z nastopom na javnih toriščih v vseh merodajnih korporacijah, kjer se neposredno ali posredno odloča, odnosno obravnava o našem stanu. Po vstopu v vse javne korporacije in ustanove, ter po odločnem nastopu v njih za naše skupne interese, moramo uspeti in onemogočiti kvarne in neutemeljene očitke proti stanu in posameznikom. Pri tem moramo imeti v vidiku organizirano akcijo javnega udejstvovanja po lastnih stanovskih direktivah, ki nas imajo dovesti v stanovskem pogledu do uspehov naših kardinalnih zahtev: učiteljske stalnosti, učiteljskih nameščenj, ureditve disciplinskega postopka in materialnih dobrin.

Abstinenca in neaktivnost na javnih popriščih v preteklosti sta nas dovajali do neuspehov, zato je organizacija v tem pogledu pričela dajati primerne načelne direktive. Nujno je želeli, da prav vsak član našega stanu sledi klicu organizacije in nastopa v borbi za naše skupne stanovske koristi v korporacijah ter ustanovah po danih prilikah in lastnih zmožnostih. Žal, moramo konstatirati, da klicu organizacije po javnem udejstvovanju ne sledi dovoljno število učiteljstva. Glavne pogoje neaktivnosti pomembnega števila učiteljstva v javnih ustanovah in korporacijah, kjer se govori in odloča o našem stanu, so: komodnost, omalovaževanje lastnih sposobnosti, zanašanje, odnosno prepuščanje dela sotovarišu, precejevanje in zahteve pridobitve uspehov od vodstva organizacije, brez lastnega sodelovanja in ljubosumnost na uspehe sotovariša. Dogodi se pa tudi, da tovariš, ki se je v javnem udejstvovanju povzpela na vidno, vplivno in o učiteljstvu odločujoče mesto, ne kaže več potrebne borbivosti za stanovske interese.

Današnja, za vsakega posameznika občutna, gospodarska depresija imperativno zahteva borbo vsakega organiziranega poedinca v vseh merodajnih nestanovskih javnih ustanovah s končnim ciljem, priboriti stanu in po-

samezniku koristi, ki mu pripadajo kot narodnemu učitelju. Že ob priliki občinskih volitev smo opozorili učiteljstvo na važnost udejstvovanja učiteljstva v najvažnejših, čeprav najnižjih gospodarskih, kulturnih in socialnih edinicah, to je občinah. Vsak poedinec našega stanu se mora prebuditi in se mora zavedati dolžnosti, položaja in odgovornosti napram celemu stanu, da deluje v skladu z načelnimi stališči organizacije v posameznih stanovskih vprašanjih. Jasno je, da je s položajem in uspehi poedincev, pričenši od občine navzgor in v drugih vzporednih javnih korporacijah, v tesni zvezi tudi uspeh naših stanovskih teženj in materialnih prizadevanj. Le na lastno delo in moč se lahko zanašamo, kot naša najvažnejša argumenta pri predlaganju naših moralnih in materialnih zahtev merodajnim odločujočim faktorjem.

Situacija razmer, v katerih živimo, zahteva, da preidemo od borbe organizacije za

naše zahteve in prava, do borbe vsakega poedinca, ki mora izven organizacije zastaviti v vseh korporacijah, ki danes odločajo, ves svoj vpliv, da se te korporacije izrečejo za zahteve in stališča organiziranega učiteljstva.

Uvodni primeri kažejo dovolj jasno, da je že pozna ura, ki mas kliče v borbo tja, kjer se nastopa proti našim skupnim stanovskim interesom, in sicer vsi za enega, eden za vse.

Da ne bo prepozno, sledimo klicu predsednika sekcije:

Vsem, ki se zavedate, da je uspeh, naših prizadevanj odvisen tudi od borbe izven okrilja stanovske organizacije, na javnem torišču in ste pripravljene tudi v tem pogledu korakati v skupno enotno smer ter se boriti tudi tu za interese naroda in države ter s temi v zvezi za interese prosvete, šole in stanu, kličem: strelci, naprej, brez borbe ni zmage!

Pričnimo v šolskem radiu s pokrajinskimi oddajami

Ze večkrat smo poudarjali, da spadajo v šolski radio le take oddaje, ki so nekaj posebnega in jih šola otrokom ne more sama nuditi. Poleg tega pa morajo biti te oddaje otrokom primerne. Neprimerne oddaje ne dosežejo v šoli nobenega uspeha.

Naš šolski radio izbira sicer svoje oddaje po teh dveh vidikih, vendar se mi zdi, da so naše oddaje preveč enolične, ter gojimo v preveliki meri predavanje. Da bomo šolske oddaje poživili, bomo skušali prirediti repertoar iz domačih podjetij in vpeljati posebne oddaje, ki jih na kratko imenujem pokrajinske oddaje.

Kaj so pokrajinske oddaje? To so prireditve, ki seznanjajo šolsko mladino najprej z domačim krajem, potem pa s kraji v vedno večji razdalji od šole; na vrsto morajo priti vsi važnejši kraji naše banovine, kasneje pa tudi kraji iz vse naše prostrane države.

Otrok in odrasli človek se zanimata za domači kraj, za domačo pokrajino, pa tudi za pokrajine, ki leže dalje od domačega kraja. Čim več krajev človek pozna, tem širše je njegovo obzorje. — Šolski radio naj veže posamezno šolo z vsemi pokrajinskimi in koncentrično rastočih krogih, kakor se spoznavanje krajev ujema z otrokovim razvojem.

Kaj naj prinašajo pokrajinske oddaje? V pokrajinske oddaje spada vse, kar je značilnega v življenju našega ljudstva v posameznih krajih naše ožje in širše domovine. Omenjamo narodne in otroške pesmi tistega kraja, narodno godbo, narečja, krajevne posebnosti, krajevne pregovore in pravljice, ljudske šege in navade, splošno krajevno sliko itd.

Pokrajino spoznamo iz govorjenih in pisanih poročil, iz slik, diaprojektivov, filmov, iz domovinoznanskih zbirk v muzejih, najbolj pa z obiskom pokrajine. Če potujem peš, vidim več, kakor če se vozim. Razmer v pokrajini pa ne spoznam drugače, kakor da občujm pa z ljudstvom in se zanimam za vse, kar vidim. Pa tudi tedaj ne izvem vseh podrobnosti.

Vse drugače deluje radio. Iz pokrajinskih oddaj izvem vse zanimivosti, ki jih ima pokrajina, in spoznam domačina, njegovo vedenje, njegove šege in navade, obliko skupnega življenja, sploh ves njegov značaj. Vsak pravi domačin je v bistvenih, osebnih znakih, v svojem značaju tak, kakor ga je naredila pokrajina, v kateri živi. Boj človeka s narodo mu oblikuje značaj.

Pri pokrajinskih oddajah moreš izvedeti marsikaj, kar bi ti ostalo sicer neznan. Če prideš kasneje v tisto pokrajino, jo boš gledal s čisto drugimi očmi, kakor sicer, če nisi slišal oddaje. To ne velja samo za tujca, ampak tudi za domačina.

V vsaki pokrajini govorijo ljudje svoj jezik, posebno narečje z lastnim naglasom, s posebnimi oblikami in izgovorjavo. Narečje je utemeljeno s pokrajinskim življenjem in zbuja v poslušalcu sorodne občutke, kakor jih rodi trajno življenje na deželi.

Po radiu se da narečje, kakor vse, kar vpliva le na uho, posebno dobro prenašati. Na vsak način pa mora šolski radio upoštevati le čisto narečje in bo imel pri naši mladini gotovo lep uspeh, če da ljudem iste pokrajine priliko, da govorijo naravno in resnično o tem, kar izpolnjuje njihovo življenje, kako se z zemljo uspešno bojujejo, kako jim ta boj oblikuje njihova čustva in kako žive v domačem kraju kot člani iste skupnosti. Iz takega govora čutiš, ne da bi ljudje to sami povedali, kako potrebuje vsak človek kos domače zemlje, da je srečen.

Le pustimo, da govori kmečki človek naši mladini, ne pozabimo pa na njegove pesmi, bodisi narodne ali otroške! Kar se ne da povedati z besedami in kar se ne da narisati na nobeni sliki, to doseže živa pokrajinska pesem, ki zbudi v poslušalcu sorodna čustva in razveseli srce. Primerena narodna pesem po-

ve več, kakor dolg članek ali predavanje o tisti pokrajini. — Koliko lepih narodnih pesmi ima vsaka naša pokrajina, a jih pozna le domačin. Če bomo prenašali te pesmi po radiu, bodo prišle končno pri vseh naših ljudeh do veljave, kakor zaslužijo.

Poleg narodne in otroške pemi ima ljudstvo vsake pokrajine gotovo celo vrsto povesti, pravljic, izrekov, pregovorov in ugank, ki spadajo kot narodno blago v vsako pokrajinsko oddajo. Pa tudi starih ljudskih šeg in navad ne smemo pozabiti.

Omenil sem le nekaj primerov, ki spadajo v pokrajinsko oddajo in se dajo v šolskem radiu tako lepo prenašati. Iznajdljiv aranžer ali voditelj teh prireditev pa bo našel še mnogo stvari, ki jih bo v pokrajinski oddaji s pridom omenil.

Pokrajinskim oddajam ne more zmanjkati primerne snovi. Zato bo treba vestno izbirati in se odločiti za najprimernejšo snov in za najznačilnejši kraj v pokrajini, s katerim se bo oddaja ukvarjala. Če voditelj teh oddaj ne bo smotno postopal, se bo splošna slika pokrajine prav lahko pokvarila. Pri tem, ko bo skušal biti popoln, bo lahko natrpal oddajo z nebitvenimi deli. Ta nevarnost se zmanjša, če oddaja opisuje prav majhno pokrajino. Ze vas in njena okolica sta del pokrajine. Marsikatera vas je tipična za vso pokrajino, vendar pa ima vsaka vas zopet nekaj samosvojega, česar ne najdemo nikjer drugod. Na vasi bomo lahko študirali in spoznali celotno pokrajino.

Pokrajinske oddaje so iz krajev, ki imajo telefon, brez nadaljnje pomoči. V ostalih krajih, ki še niso priključeni na telefonsko omrežje, bi bilo mogoče narediti iz prav prvovrstne prireditve gramofonske plošče, ki bi se potem oddajale iz studia. Naša oddajna postaja se ne bavi z izdelovanjem gramofonskih plošč, kakor postaje v drugih državah, a se bo sčasoma za to gotovo odločila.

Kdo naj sestavlja pokrajinske oddaje? V to so poklicane v prvi vrsti naše podeželske šole, ki se v mnogih primerih že danes edine zanimajo za domovinoznanski studij svojih pokrajin in marsikje edine gojijo ljudsko izobrazbo.

Okrog mladinskega lista

(K članku tov. Dolgana: Časopis za otroke. Članek je bil napisan pred izdajo šol. časopisa.)

Ze nekaj let se po našem listu preliva črnilo za to stvar. Bojni klic je tukaj: lep-slovní mesečnik, ali šolski časnik. Mislim, da bi bilo prav, ko bi se ta zadeva že enkrat razčistila do rezultata, takega ali takega.

Ni prav, da kdo a limine odklanja. Kar-koli; naj je potem to že beograjski izvršni odbor JUU ali pa naš »Naš rod«. Zgodilo se mu bo, da bo morda prevrnil, kar mu ni všeč, pa potem novi odbor in novi časopis, spet drugim ne bo ta všeč in bomo, boste, bodo zahtevali z isto pravico, t. j. z enako enostransko usmerjeno vehemenco svoje nazaj. Ampak to bi bil boj za pokošeno — postriženo. Nam pa gre za uspeh in napredek.

»Našega rodu« so štirje letniki pred nami in ga lahko sodimo. Šolskega lista še ni in moremo kvečjemu samo domnevati, kakšen bi bil in kako bi učinkoval. Nekaj pa je vnaprej gotovo: Nikakor ne smemo smatrati otroka za zmanjšano izdajo odraslega človeka, in šolskega časopisa za primerno potrošeno kopijo naših enodnevnih študentske novic.

Pa tudi tole: Šolski list naj po mnenju svojih propagatorjev nadomesti naše čitanke. Kje je zakonita osnova, na podlagi katere bo oblast to zamenjavo dovolila? Bojim se, da vsi, še tako podprti argumenti ne bodo za-

S sodelovanjem učiteljstva, otrok, vaše mladine in ostalega prebivalstva nastane lahko prvovrstna pokrajinska oddaja, ki jo bodo po šolskem radiu naši otroci povsod z veseljem poslušali. Spojitev posameznih oddaj v skupno sliko bo sicer težavna, a vendar mogoča, za kar bo moral skrbeti naš odbor.

Pokrajinske oddaje mora voditi učiteljski nemeščan, ki se spozna v radiu in popolnoma pozna naše podeželsko ljudstvo, ker je izšel iz njega, da bo uporabil v oddajah le bistvene stvari, te pa naravno in nepokvarjeno. Vendar pa morajo biti te oddaje tudi znanstveno in umetniško na višku.

Pri pokrajinskih oddajah je treba vedno poudarjati to, na kar moramo biti v pokrajini ponosni in za kar smo hvaležni našim prednikom, ki so v teku let vse to ustvarili in nam zapustili. Tudi pravične kritike se nam ni treba izogibati, v kolikor je pripravna za otroška ušesa.

Pri teh oddajah mora sodelovati podeželski človek, ki bo v preprostitih besedah in če le mogoče, v svojem narečju opisal posebnost svoje pokrajine. V Trbovljah n. pr. bo nastopil rudar in opisal svoje delo v rudniku; v Kropi nam bo žebjar povedal, kako izdeluje žeblice; v Ribnici nam bodo opisali, kako izdelujejo suho robo in lonce; v vinskih gorah bo vinogradnik opisal svoje delo v vinogradu itd. — Podeželski človek bo prav rad sodeloval pri teh oddajah, ker se bo čutil počaščenega, da bo lahko iz svoje vakdanosti govoril tolikemu številu naših otrok, ki že sedaj poslušajo prireditve našega šolskega radija. S pomočjo domačinov bosta šola in šolski radio dosegla najlepše pokrajinske oddaje, polne sveže naravnosti.

Domače pokrajinske oddaje so važne ne iz lokalnega patriotizma, ampak zaradi domovinske skupnosti, ki se mora kot podlaga domovinske ljubezni in vir prave požrtvovalnosti pri mladini vedno gojiti.

Če bomo v šolskem radiu prirejali pokrajinske prireditve po strogo določenem načrtu, v vedno drugačnih oblikah, iz različnih krajev in prav velikokrat, potem bodo te oddaje napolnile sliko naše lepe domovine z življenjem, bodo širile in jačile občutek skupnosti in nas bodo združevale res v en narod v pravem pomenu besede.

Naloga pokrajinskih oddaj je tudi, da vzbudi v doraščajoči mladini veselje in voljo, da se bo nekoč uvrstila v milijonsko vojsko nacionalnega dela. Zato je treba vedno in vedno poudarjati, kake potrebe ima naša domovina in kaj pričakuje od svoje mladine. Nikdo od nas nima postlano z rožicami, vsi moramo trdo delati; to mora spoznati že tudi naša mladina.

Tako so torej mišljene pokrajinske oddaje, ki jih hoče naš odbor vpeljati. Zato pa je nujno potrebno, da se javijo naše podeželske šole in prevzamejo te oddaje. Program naj sestavijo same in ga naj javijo našemu odboru. Vse šole bodo prišle v redu, kakor se bodo javile, na vrsto, niti ene ne bomo izpustili. Priporočam le, da se za sedaj javijo šole iz krajev, ki imajo telefon. Opozarjam pa, da je mogoča oddaja tudi iz studia, če pridejo otroci na izlet v Ljubljano.

Naš odbor pričakuje, da se bodo šole kosalale, katera se bo prej javila, in bodo tekmovali med seboj, katera bo priredila lepšo oddajo.

Na delo! Namen pokrajinskih oddaj je lep, tudi uspeh ne bo manjkal.

Prof. Leop. André.

dostovali, niti ne ob največji možni dobrohotni naklonjenosti onih, ki odločajo.

Drugič: Šolski list mora, če hoče biti aktualen, izhajati čim bolj pogosto. Vsak mesec? Mislite si mesec star žurnal. Kje je aktualnost? Pri nas se tudi že v najbolj oddaljenih krajih menjajo novice vsaj štirikrat na mesec. Torej tedensko? Recimo tedensko. Cenejši kot dinar bi ne mogel biti, ker bi moral prinašati originalno snov, čim več izbranih ilustracij itd. in bi zahteval cel štab strokovno in pedagoško odličnih sodelavcev, če naj namreč ustreza zahtevam, ki jih stavimo nanj. Na leto je to 42 dinarja. Vsaka številka je po obravnavi postala neaktualna, zanič. Torej vsako leto 42 dinarja znova. Naši šolarji in njihovi starši tega ne zmorejo niti v normalnih razmerah, ne v mestu, še manj pa na deželi, kjer manjka poleg denarja tudi še vsakega smisla. Postavke v proračunih kraj. šol. odborov za ubožne knjige tudi ne. List pa bi moral imeti vsak učenec, kakor zdaj čitanko...

List bi tudi moral izhajati vsaj v treh stopnjah. Z gospodarskimi in socialnimi vestmi vendar ne morem na elementarno stopnjo, kjer se lovimo še za e in i. Kako težko je ugoditi v tem oziru še pri »Našem rodu«

Tretje je — o tem pa bi rad malo obširnejše. Ali leposloven list res ne doseže in ne